

AZ ÁLLAMTITKÁROK.

Az ÁLLAMTITKÁRI név voltaképen az angol és német gyakorlat szerint a minisztert illeti meg. Az angol «Secretary of State» és a német «Staatssecretar» a mi miniszterünkkel ugyanazon állást foglal el a korona tanácsában. A «mi» államtitkárunk azonban meglehetősen különös amfibiummá lett rövid parlamenti gyakorlatunk alatt. Míg a francia «Secrétaire general», a miniszterium első tisztviselője csupán bürokrácia hatalmasság, mely Grenville Murray kedélyes rajzai egyikében, a híres Jobus-családban valami száz karu, magát összekötöttésein mindenütt érvényesítő polypnak van festve, addig az angol «Parliamentary Secretary»-nek, sőt a «Junior Lord of Treasury»-nek is tisztán, vagy legalább főleg csak parlamenti működési tere van. Nálunk megvan neki mind a kettő: parlamenti és bürokráciai. Voltaképen a legkivánatosabb állapot kétségkívül az volna, a mi nálunk van. Csak az a nagy baja, hogy — lehetetlen. Parliamintaris viszonyok közt föltétlen a követelés, hogy a miniszter és az államtitkár, ha az utóbbi politikai, teljesen homogen politikai folytassanak; ennélfogva annak bukásával menjen ő is. Viszont, kivált a mi fejlődő viszonyaink közt, a közigazgatás állandóságára nagy súlyt kell fektetni, s így nagyon kívánatos, hogy a miniszterium első tisztviselője állandó legyen. Angliában gyakorlatilag, pompásan oldották meg a dolgot. Van két államtitkár: az egyik a parlamenti (Parliamentary Secretary), a ki a politikában egy a miniszterrel, azzal jön, azzal megy; a másik az állandó (Permanent Secretary), a ki nem politikai, hanem a közigazgatás állandóságát képviseli, függetlenül maradván a politikai esélyektől.

Talán ez volna a leghelyesebb megoldás nálunk is. Ha azonban a megoldás nem volna bármi okból is lehetséges: úgy kétségkívül, előbb utóbb azon alternative elé kerülnek államtitkáraink, hogy vagy bejönnek a képviselőházba és politikálnak, de akkor azután föltétlenül mennek is a miniszterrel; vagy pedig visszavonulnak teljesen a politikától és szorítkoznak kizárólag az adminisztrációra. Nekünk úgy tetszik, hogy az államtitkári helyettes olyan fából vaskarika, a mely nem maradhat fenn sokáig: vagy lesz politikai és államtitkár, akkor bukik a miniszterrel, vagy lesz főhivatalnok, és akkor nem politikai. A dolog természeté hozza ezt így magával, mert az állandóságot a politikai összekötés nem lehet, s vagy egyiket, vagy másikat kell választani a kettő közül. Ha viszonyaink közt az angol gyakorlatot utánozni nem lehet, — a mi pedig kétségkívül a leghelyesebb volna, — úgy a törvényhozásnak kell intézkednie egyik vagy másik irányban, vagy «jobbra», vagy «balra».

Mindenestre azonban mai viszonyaink közt az államtitkár vagy államtitkári helyettes igen nagy hatalom. A politikai életben igen előkelő helyet foglal el. A legtevékenyebb és legharczakerészebb miniszter mellett is kritikus pillanatokban a parlamenti életben is első sorban neki kell harcolnia; hátha a miniszter még kellő szakismerettel nem rendelkezik! A mellett a közigazgatás vezetésében az ővé az első szó a tárca keretén belül; a miniszter megbízhatik benne, mert hisz politikailag is össze van kötve vele; az ügykezelést jobban ismeri, mert hiszen állandó, a miniszter igen gyakran csak dilettans, és nem is rendelkezik elegendő idővel arra fordítani figyelmét; s így lassan-lassan az államtitkár lesz a miniszterium vezető lelke.

Azt véljük, érdekes közlemény lesz, ha Magyarország jelenlegi államtitkárjainak részben meg sehol meg nem jelent arcképét és rövid élettrajzát a következő lapokon bemutatjuk.

TANÁRKY GEDEON.

Életkorára, hivataloskodása idejére nézve is legidősebb államtitkárunk. Született 1815. október 26-án Nagy-Körösrön, hol atyja orvos-tudor volt, s kiterjedt orvosi gyakorlata mellett irodalommal is foglalkozott: többi közt ő fordította és adta ki Tasso «Megszabadított Jeruzsálem» című eposzát (prózában), Roberston Amerika történetét, Plutarch élettrajzait. Az atya tudomány szerete természetesen nagy hatással volt a gyermek első fejlődésére. Nagy-

Körösrön, majd Pesten tanult, s itt végezte a jogot is 1836-ban. Mint patvarista Földváry Gábor pestmegyei alispán mellett volt, mint jurátus gróf Somssich Pongrácz királyi személynőknél, mint titkár Lónyay János mellett. 1840-ben Erdélyt utazta be, barátai és kortársai, a két Lónyay testvér: Menyhért és Albert társaságában; és ez utazás élményeit az akkori (Helmezy-féle) «Társalkodó» több számában leírván, igyenesen irt levelei figyelmet ébresztettek. Azután a pozsonyi országgyűlésre sietett, hol mint «absentium ablegatus» volt jelen, s onnan írott tudósításokat küldött Pestre több főúrnak, s jó tolla már akkor elismerésben részesült. — Atyja halálával haza kelle menni, s szülővárosa azzal igénybe vette tehetségét. Főjegyzővé tették e s hivatalát 1842–48-ig hat éven át viselte. Ez idő alatt, majdnem évenként, kisebb-nagyobb utazásokat tett a haza több részeiben és külföldön.

1848-ban Nagy-Körös is külön képviselőt nyerve, mint legkitünőbb fiát, Tanárkyt küldte az első pesti képviselet országgyűlésére. A 33 éves, alapos készültégű fiatal férfi megállotta helyét a nemzet nehéz megpróbáltatásának idejében, s mindvégig hű maradt a hazai ügyéhez. A kormányt Debreczennel követte s ott részt vett az emlékezetes 1849-diki országgyűlésben. A forradalom bevégeztével hadi törvényszék elé idéztetvén, 1850-ben Pesten mint vádlott, a következő év alatt otthon mint megkegyelmezett, de még internált élt. Egészen a magánéletbe vonult vissza; később is, jó sokáig, csak az egy protestans egyházi és iskolai tér maradván, melyen tevékenyen működhetett.

1861-ben szülővárosa megint képviselőül küldötte az országgyűlésre s Pestmegye főjegyző-séggel tisztelte meg. Eredetben történt, hogy gr. Teleki László elfogatása Drezdában s kiadása Ausztria kezébe roppant fölháborodást keltett a magyar megyékben. Pestmegye is fölirt e tárgyban s Tanárky, midőn a szász kormány e példátlan eljárása fölött kifejezte volna a megye kárthatását, a következő pontot jegyezte fölirtatába: «S ha ugy esnék, hogy Szászország királya valaha kegytelen lenne menekülni országából s nálunk Magyarországon keresne menedékhelyet: mi magyarok nem fogunk viszonzni a szászok eljárását.» Mi, a kik akkor a megye termében hallottuk a fölirat felolvasását, ha nem nevelésesnek, de legalább is frázisnak voltunk hajlandók tartani e jövendőletéshöz hasonló kifakadást: s ime bekövetkezett 1866, és — a szász király Magyarországon, Budapest kerest megmenekedést, és talált.

Az 1861-ki országgyűlésen először a határozati párt hozta, s a május 25-ki ülésben tartott beszédében a határozati javaslatot támogatta, de már a törvénykezés ideiglenes rendezése ügyében (az országbírói értekezlet munkálatainak elfogadása iránt) Deák Ferenczel szavazott.

Az országgyűlés elosztása és a megyék szétválasztása után ő is visszatért magánéletébe. Az erre következett években tevékeny részt vett az egyházi és iskolai ügyekben; a nagy-körösi egyház főgondnokává s az iskolai szék elnökévé, a dunamelleki fer. egyházkerület pedig világi tanácsbírájává választván, mindkét helyen egyháza s a tanügyelőmozdításán buzgón fáradozott.

1865-ben nagy felűntést okozott programjával tartaléktalanul a Deákpárt hoz csatlakozott, a minék legelső következője az lett, hogy a választásnál kisebbségben maradt. Viszszavonulván a magányába, egy terjedelmes, alapos történelmi tanulmányt írt «Magyarország helyzete az európai államszerkezetben» cím alatt.

B. Eötvös József a magyar miniszterium alakításakor behívta őt a kormányba a közoktatásügyhöz államtitkárral, s azóta szakadatlanul a miniszteriumnál működik. Ő az egyetlen, ki azóta államtitkár, a mióta miniszteriumunk van. A mellett a képviselőháznak is szorgalmas tagja. Az idén hosszabb utazást tett az el Dunán s erre vonatkozólag veszszük a következő sorokat:

Meglátogatta Szerbiát, Bolgárországot, Ruméliát és Oláhországot; a nevezetes városokban kiszállott, egy-egy pár napot időzött, hogy megismerkedjék azokkal a népjajkokkal, melyeket a keleti kérdés közelébe annyira felszínre hozott: a hangulattal, melyek oly fontosságot nyertek. Alakulóban levő országokat látott, melyek a közel jövőben talán nem csak szomszédaink lesznek, hanem egy nagy államba

verődhetnek össze, mely a mi államéletünkre és jövőnkre is döntő befolyást gyakorolhat. S nem titkolja, hogy komor színeiben látja a jövőt s nem zárkózhatik el a balsejtelmekről jövőket illetőleg. Mintegy három hetet töltött ez utazásban. Nyelvismeretét mindenütt megkönyvitették neki az érintkezést. A romániai városokban meglepetve látta a nem várt nyugati civilizációt; a kezdetleges bolgár államban, mint Szerbiában is, a katonaközi hajlamot, mely orosz alapon fegyveres hatalomra igyekszik szervezkedni; s Ruméliát, a mint delejes erővel vonzódik Bolgárországhoz. Mindez, kétségkívül fenyegető lehet; de ez új alakulások fenyegető természete ránk csak annyi hatást gyakorolhat, hogy mindenesetre résen álljunk.

MADARASSY PÁL.

Magyarország állami egyenes adója, nem számítva a pár milliót tevő u. n. háziadót, 1848 előtt évenként 4.283,288 forintot, harmincz év múlva, vagyis 1878-ban pedig 85.858,187 frtot tett. E pyramidalis összeg jelzi a roppant fontosságát, melyet a pénzügyminiszterium az újabb időben az állam igazgatásában elfoglal. A magyar pénzügyminiszterium az ő alárendelt közegeivel együtt egész kis hadsereg; maga a miniszterium és segédhivatalai 468, a külső pénzügyi hatóságok 8000 tisztviselőből állanak, ha ehhez vesszük a 4106 pénzügyőt, a százkarmentő hivataloszókat is ezrekre és ezrekre menő napidíjasokat, a bánya- és dohánygyári munkásokat: bátran elmondhatjuk, hogy a pénzügyigazgatás körül 20,000 ember foglalkoskodik.

Más államokban a pénzügyminiszterium hatáskörében pusztán csak a pénzügyi politika megállapítása, a pénzügyi törvényjavaslatok készítése, a pénzügy-igazgatás felügyelése, a költségvetések és zárszámadások elkészítése és a vidéki vagy központi legfőbb hatóságok személyzeti ügyei tartoznak; a voltaképeni pénzügy-igazgatást minden egyes jövedéki ágra nézve külön alakított központi igazgatóságok viszik, s a vitás ügyekre közigazgatási bíróságok vannak föllállítva. Nálunk ezek is a pénzügyminiszteriumba vannak beosztva. A pénzügyminiszterium kormányoz, adminisztrál és bíráskodik. Adminisztratív elveket jelöl ki s néhány forintnyi póthitelteket engedélyez; törvényt értelmez s tizenkettőrendű közegeit közeget utasít rendre...

Ime egy ilyen miniszterium adminisztratív ügyeinek élén áll Madarassy Pál, ki a pénzügy-igazgatásban azt a folytonosságot képviseli, mely a mi hullámzó viszonyaink között szükségesebb mint bárhol, mert sehol a világon nem változnak oly gyorsan a miniszterek, mint nálunk. A legközelebbi tíz év alatt öt rendes és két ideiglenes pénzügyminiszterünk volt.

Ily nehéz körülmények között jutott Madarassynak a nehéz feladat, hogy a pénzügyi igazgatást vezesse. Kitartó, szívós munkaerővel, éles ítélőtehetséggel megáldva, két hivatalnoki főerényt: szigort a mellányossággal párosít.

Született Egerben 1828-ban. Atyja Madarassy János egri jogtanár s egyszersmind Hevesmegye főjegyzője, később helytartótanácsos s utóljára kir. táblai bíró volt. Madarassy iskoláit Egerben végezte, s államszolgálatba 1847-ben lépett, midőn a volt udvari kamaránál mint gyakornok kezdé meg hivatalos pályafutását, s fokról-fokra haladt a hivatalnoki lépcsőzet magasabb régióiba. El-ínte csak szerény carrier tudott kivívni, mert a volt abszolút rendszer alatt a magyar elem nem igen haladhatott, s midőn a magyar kormány 1867-ben megalkult, Madarassyt még csak mint orsz. pénzügy-igazgatási elnöki titkár talált. Lónyay azonban mindjárt fölsimerte képességeit és már 1867-ben osztálytanácsosnak nevezte ki, egyszersmind megbízva az elnöki osztály vezetésével. És ez az akkori időben nem volt kis dolog, mert a magyar pénzügyi szolgálatot akkor kellett szervezni, s az osztrák abszolútizmussal által behozott, de a nemzeti szokásokhoz nem idomított adminisztratív és adózási rendszert az új viszonyoknak megfelelőleg akkor kellett átíróítani.

Madarassy, mint elnöki tanácsos, mindkét tekintetben érvényesítő szakismereteit, s Lónyay csakhamar miniszteri tanácsossá és a fogsasztási adó- és illetékügyi osztály főnökévé tette, míg 1872-ben Kerkapoly Károly helyettes államtitkári állomásra emelé.

Madarassy mint hivatalnok a pontosság- és gyorsaságnak mintaképe. Főként az ő

erélyének köszönhető, hogy a pénzügyminiszteriumnak 100 főből álló fogalmazó tisztikara a 80,000 dbra rugó évi ügyforgalommal oly pontosan elkészül, hogy az ügyek 3–4%-kánál több eoka sincs hátralekban.

Az adminisztratív ügyek foglalják el idejét; törvényhozási előmunkákat csak néha végezhetett. Így az ő tollából folyt a «tisztviselők viszonyairól szóló törvényjavaslat» és a «jövendőki büntetés törvénykönyve». Mind a kettő terjedelmes és indokolással együtt kötetekre terjedő mű; eddig azonban egyik sem terjesztett az országgyűlés elé.

Es ennek a finanziaális tengernyi ügyekkel foglalkozó embernek van még üres ideje! Irt terjedelmes kommentárt a bélyeg- és jogilletékügyi szabályokhoz, s írt ezen kívül még szépirodalmi dolgozatokat is. Midőn Molnár György Budán a népszínházat szervezte, nem volt buzgóbb támogatója, mint Madarassy. Csak egy év alatt 25 kisebb-nagyobb színművet s operettet fordított le számára s a népszínház ma is sok szívességéről beszélhetne — *Tarnay Pálnak*, mely név alá rejtje e nemű munkálkodását. A dalmüvész szövegének megírására különös ügyessége van; a zenészeti nyelvet nálunk kevesen értik jobban, mint ő. De nemcsak mint fordító foglalkozott szépirodalommal, eredeti színművekkel is tett kísérletet, melyek közül «A napam boldogit» című vigjátékát a budai népszínházban Molnár idejében többször hatással adták. Különösen Buda magyarosításában sokat tett hazai népművészet terén. A budai dalára az ő műve s ma is buzgón támogatja azt.

Nyilvános szereplésének nagy akadályja az, hogy a szavakat néha-néha töredeztve ejti ki, s huzamosab ideig folyékonyan beszélni nehezebb esik. E miatt azonban akár a parlamentben is szerepelhetne. Hallani kell a német birodalmi gyűlésen Treitschkeit, a heidelbergi híres történettudart, ki a szó szoros értelmében egyes hangokban töri ki magából a szót, s mégis egyike a német birodalmi parlament legfigyelmesebben hallgatott szónokainak.

HIERONYMI KÁROLY.

Budán 1836. okt. 1-én született. Atyja Hieronymi Ottó, a dunai térképező osztály igazgató főmérnöke volt, a ki Pozsonytól Szerédy az első vasút építésénél is tevékeny részt vett. Melleleg érdekes lesz megemlíteni, hogy ezen — hazánkban első — vasut 1845. és 1846-ban majdnem kizárólag magyar mérnökök által építették; Hieronymi mellett ott voltak Lechner Gyula, az azóta elhalt Reitter Ferenc stb., s hogy e munkálatokkal nem vallott szegényt a magyar mérnöki kar: azt igazolja azon körülmény, miszerint a nevezetesebb műtárgyak oly szolidul voltak építve, hogy még ma is, 34 év múlva, használatban állanak.

Hieronymi a gymnaziumi osztályokat a fővárosban végezte, mint szintén a polytechnikumot is, még pedig kitünő sikerrel. Iskolai bevégezése után pár hónapon át Buda sz. kir. városnál volt mérnökgyakornok, majd 1857-ben Máramarosba ment tagosítási munkákat végezni, a hol az első tagosítást ő vitte keresztül. 1861-től kezdve Máramaros megye főmérnöke volt.

A felelős kormány szervezésekor gróf Mikó Imre elnöki titkárnak nevezte ki a közlekedési miniszteriumba, s 1868-ban Ludvigh Gyulával együtt a francia és belga közmunkaügyi közigazgatás tanulmányozására küldte ki. A hivatalnoki pályán gyorsan haladt. Már 1869-ben osztálytanácsos, 1870-ben miniszteri tanácsos lett, 1874 őszén pedig államtitkári helyettesnek neveztek ki, mely magas állás mellé 1875-ben, midőn Weninger Vince leköszönt, az államszolgálat igazgató tanácsának elnökévé is kinevezették. Ugyanezen évben választották meg Zombolyán képviselővé, mely kerületet képviseli a jelen országgyűlésben is.

Tevékeny részt vett a magyar mérnökegyület szervezésében, melynek hosszú ideig titkára volt, jelenleg pedig alelnöke; tagja az akadémia nemzetgazdasági bizottságának, a fővárosi képviselő testületnek. Irodalmi téren szintén jelentékeny szolgálatakat tett a hazai közlekedésügynek. 1867-ben jelent meg műve «A köutak fenntartásáról», s 1874-ben egy másik: «A közmunka-ügyek állami igazgatása Franciaországban». Ez utóbbi terjedelmes műtől hallottuk azt az érdekes adatot, melyet

lapunk egy barátja említett előttünk, hogy tudnillik azt magában a francia közlekedési miniszteriumban is teljesebben találták bármely hasonló tárgyú francia munkánál. Ezen kívül számos jelentékenyebb dolgozata jelent meg folyóiratokban és lapokban; ezek közt egy igen kitünő «A magyar vasutak pénzügyi jövőjéről» s «Nemzetgazdasági Szemle»-ben. Legújabbban «A Dunaszabályozásról» bocsátott közlé érdekes művet.

Közép termetű, erőteljes alak. Jeles készlettség, sok tapasztalat, világos fej, rendszerint kellemes, néha érdes modor a személyes érintkezésekben. A parlamentben ritkán szólal föl, mindig csak szakkérdések körül, s beszéde nem szónoki mű, hanem tárgyilagossá, részletekre kiterjedő, a ház figyelmét lekötő, világos referáda, hogy szinte tanárnak kívánna az ember ezekben a kérdésekben. Hivatalársai között nagy tekintélyt tud tartani s miniszterei nem nélkülözhetik tanácsát kivált közúti és vízi szakügyekben, melyekkel leginkább foglalkozik. Van érdeme vasutügyünk fejlődésének legújabb jobbrafordulásában is. Nyilvános téren sok támadás merült fel működése ellen, mely azonban őt el nem keseríté. A hazai vasutgy fejlődésében s a folyamszabályozások terén bekövetkezett csalódásokért s előálló nagy csapásokért sokan egyedül vagy legalább kiválólólag őt tették felelőssé. A ki azonban ismeri parlamenti és municzipális viszonyainkat, a társulati és vállalkozási ügyeket természetét s kivált a folyamszabályozási feladatokat nagy és bonyodalmas nehézségeit: az tudja, hogy e felfogásban mindenesetre sok a tulzás.

B. FEJÉRVÁRY GÉZA TÁBORNOK.

Egyike ama kevés magasabb hivatalnokainknak, kiket a közönség nemcsak a hivatalosbólból ismer, hanem a kívül a főrendek házában ülésen és a társadalmi élet különféle térein is gyakran találkozik; egyike amaz ideges temperamentum, gyors munkája embereknek, kiknél az életkezdé sohasem apad, és a kiknek nagy megerőltetés látszata nélkül szaporán fog kezeik közt a dolog. Ma Bécsben tárgyal, holnap beutazza az egész országot a honvédség csapatainak és intézményeinek megszemlélése végett, de e mellett még sines hátramaradása az akták elintézésében. Magyar ember és a magyar társalgásban nem is téved ajkára német szó; mégis félreismerhetetlen, hogy neveltetésénél nem Magyarországon nyerte, hogy hosszú időn át nem magyar környezetben szolgált.

B. Fejérváry Géza régi sárosmegyei család ivadéka, melynek tagjai közül többben szerepeltek a tudomány és irodalom terén. Született 1833-ban. Atyja a hadseregben szolgált és az altábornagyságot vitte föl; azonban a forradalom alatt vonakodván Magyarországon szolgálni, némileg kegyvesztetté lett, és mint hadfőszereplési felügyelő halt meg 1859-ben, miután fiát a katonai pályának szentelte. Fejérváry Géza a bécsújvárosi katonai akadémiát végezte, honnan 1851-ben mint hadnagy lépett az 52. számú gyalogezredhez. Innen 1852-ben mint főhadnagy a 61. számú ezredhez tétetett át, de már a következő évben a táborokhoz osztott be. Fényes sikerrel végezte a hadi iskolát s miután hosszabb ideig alkalmaztatott a katonai térképezésnél, 1859 elején kapitánnyá lett, s e minőségben az 1859-iki hadjárat folyamán számos megbízásban kitüntetéssel működött. Legkiválóbb hadi ténye, a melyért a Maria-Terézia keresztet nyerte, a solferinói csata napjára esik. E csatában a 8-ik hadtest, mely az osztrák hadsereg jobbszárnyát képezte, San-Martinónál a vele szemközti álló szárd hadsereget visszanyomta és ezzel a nagy vereséget, a melyet az osztrák hadsereg balszárnya és közepé szenvedett, tetemesen enyhítette, s a visszavonulást nagy részben fedezteté. Ez eredmény kivívásában B. Fejérváry Géza jelentékeny része volt. Mint egyszerű tábori kapitány június 24-én reggel a csatározó előőrsektől küldött jelentésre fejezte új csapatok vonattak az úttérre. Fejérváry ki a terepet fölsimította és az úttérre fejezte új csapatok vonattak az úttérre. Fejérváry ki a terepet fölsimította és az úttérre fejezte új csapatok vonattak az úttérre. Fejérváry ki a terepet fölsimította és az úttérre fejezte új csapatok vonattak az úttérre.

PRÓNAY JÓZSEF.

A nemesi család nógárdi ágának sarja. Tehát nem báró, mint ez a lapokban tévesen előfordult. Született Nógárd megyében Romhányban 1821-ben. Atyja János, Nógárd megyének az 1825., 1830. és 1832/6. országgyűléseken követé, s a megyéjéből szabadlevél pártján két évtizeden át vezére volt. József, három testvér közt a legifjabb fia, iskoláit Rozsonyban, Pozsonyban, Eperjesen, a jogot Losoncon végezte. Az 1843/4-iki országgyűlésen mint gyakornok Radvánszky Antal zolyomi követ oldalán s később mint távollévő követé jelent meg, s ugyanakkor lett Nógárd megye tiszt. aljegyzője. Ez időtáiban Széchenyi lelkesítő szavai s példája után a magyar közélet nemesebb ifjai tömegesen siettek külföldre, a nyugati polgárisult államok viszonyait és intézményeit tanulmányozni. Reform volt a nemzeti szabadelvű párt jelszava s e törekvés sikeréhez az eszközöket nem tudományból, francia és angol példákól szereztek meg ifjú politikuskaink. Eötvös, Szemere, Pulszky s az akkori és későbbi szereplők nagy serege vonult ki ekkor külföldre s Prónay József is az ügyvédi vizsgát 1845-ben letéven, barátjával b. Podmaniczky Frigyesel utazni ment. A berlini egyetemem az akkori jeles tanárok közül Raument, Ranket, Schellinget hallgatta. Majd utra kelték észak felé, bejárván Orosz-, Svéd-, Dán- és Németország egy részét, azután magánosan ment Párisba, hol a francia nyilvános életet tette tanulmányai tárgyává, gyakran megjelenve az akkori polgárkirály Fülöp Lajos udvaránál s ezenkívül hallgatta Michelet és Edgar Quinet előadásait. Az 1846-ik év tavaszán Londonba indult Majláth György jelenlegi országbíróval és gr. Széchenyi Antallal, kikkel Angliát, Skóciát és Írland egy részét utazta be. Az angol intézményeket, különösen a fogházaknak különböző rendszereit tanulmányozta, szorgalmasan eljár a parlament mindkét házába, tanuja volt a gabontörvények feletti parlamenti küzdelemnek s Peel diadalmának. Végül Holland, Belgium és déli Németországon át haza térvén, megyéjénél tiszt. fő-

jegyzői minőségben kezdte meg ismét működését. 1848 tavaszán főbíróvá választották, s e minőségben 1849 január hóban a bányavárosok felé visszavonuló Görgey üldöző császári csapatok vezére által elfogatott, s Pestre az újépületbe kísértetett. Hat heti fogság után 1849 tavaszán szabad lábra tétetvén, megyéje öt egyhangulag első alispánnak választá. A szabadságharcot erélyel s kitartással szolgálta, míg megyéjébe az orosz csapatok betörvén, Prónay ekkor Görgey táborába ment s ott a főhadiszálláson futárszolgálatot teljesített egészen a világosi fegyverletételig.

A szabadságharc befejezte után ő is bujdosott, 1850-ben amnesztiát nyert ugyan, de internáltatott s rendőri felügyelet alatt állt. Ez idő alatt visszavonulva élt, de látogatója volt a híres eskői vadásztársulat telepének, hol a sport inkább csak takarója volt a haza ügyei fölötti bizalmas eszmecseréknek. 1860-ban az októberi diploma korszakában Nógrád megye főispánjának nevezetett ki, de ő ez állást több, hasonló «kitüntetés»-ben részesített elvártaival egyetértésben nem fogadta el. 1861-ben a borsod-mező-keresztési kerület képviselőnek választotta, mely alkalom-

SZOBIESZKI SIRJA SZ. WENZEL EGYHÁZÁBAN.

mal az országgyűlésen a határozati parthoz csatlakozott. 1865-ben újra ugyanazon kerület képviselője lett, s mint ilyen a balközéppárt részéről tagja volt a közösügyi munkálat tárgyalására küldött 67-es bizottságnak. 1869-ben harmadszor választotta meg kerülete balközépi programmal. Ő azonban 1871-ben egy röpiratban első szószója lett a balközépi politika elejtésének, az 1867-ki egyezmény elfogadásának s kizárólag a reformkérdések czélszerű megoldása végett párt-tömörülésnek. Ennek következtetése lón, hogy Prónay pártjával és választóival meghasonlott s az 1872-iki választásoknál képviselőjelöltül sem lépett föl. 1875-ben a fuzio a Deákpárt és a balközép közt létrejövén, Prónay a mező-kövesdi kerület által egyhangulag választott meg képviselőül. Ugyane kerületből most már ötödször tagja a képviselőháznak. 1875 óta a delegációknak folyton tagja, a legközelebbinek alelnöke volt.

Belügyi államtitkár ez évben nevezte ki őt a király. Azon bizottságokban, melyek a belügyminiszteriumban az új, nagy szerves javaslatokat készítik állami rendőrségről, köztisztviselők hivatali kvalifikációjáról, a közigazgatás

A KRAKUZOK BANDERIUMA A KIRÁLY KOCSIJA KÖRÜL.

KRAKÓI KÉPEK.

rendezéséről, a nyári parlamenti szünidő alatt ő vezette az elnökséget. Barátai bizonyos várakozással néznek munkássága elé. Abban mindenki egyetért, hogy Prónay a gentleman minden tulajdonságait egyesíti magában s azért a tiszteletet tőle pártellenesek sem tagadják meg. A szószerk babérai nem csábítják őt s bár fiatalabb korában meglehetősen ügyességgel vett részt a megyei tanácskozásokban, mindamellett

tali előléptetésnél protegálhatta atyját, ki most járásbíró egyik fővárosi kerületben. Atyja korán fölismerte benne a tehetséget s gondos nevelésben részesítette. Gimnáziumi éveit a piaristák tanintézetében töltötte. Pesten jogászokodott s mint még nagyon zsenge ifjú, feltűnt szorgalma, kitartása és képességei által, úgy hogy minden magasabb befolyás nélkül a Mária Terézia alából nyert segélyt. Még jogász

«Nemzetgazdaságtan», «Pénzügytan», «Vasuti különbözőzeti tarifa», «Kereskedelmi szakoktatás», «Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája» című munkákkal gyarapította, melyből több akadémiai díjat nyert s az utolsó különösen nagy elismeréssel találkozott. 1870-ben miniszteri titkár, 1874-ben osztálytanácsos, 1878-ban miniszteri tanácsos, s ugyanezen évben a Lipót-rend lovagjává lett. Az európai nyelv-

A TÜKÖR-TÓ YOZEMITI VÖLGYÉBEN (KALIFORNIÁBAN.)

a parlamentben már rég idő óta fel nem szólt. Magas, tekintélyes külső, jó magyar táblabíró areczal s komolysággal.

MATLEKOVITS SÁNDOR.

Korra is, szolgálatra is a legifjabb államtitkár. 1842. október 12-én született Pesten a Terézvárosban. Ő vele megtörténhetett az a fölötte ritka eset, hogy mint államtitkár, a hiva-

korában irt jutalmazott pályaművet az «Örkösödési jogról». Huszonkét éves korában már jogtudor volt, s letette az ügyvédi vizsgát is. Nemsokára magántanárrá képesítették a pesti egyetemen a nemzetgazdaságtanból. Eleinte a kuriánál gyakornokoskodott s 1865-66-ban városi tollnok volt. Huszonöt éves korában lépett államszolgálatba, mint fogalmazó a kereskedelmi miniszteriumba, melynek ma államtitkára. Az irodalmat számos hirlapi cikkein kívül

veket majdnem kivétel nélkül kitűnően beszél s rövid hivatali pályája alatt a kormány megbízásából börze, közraktárak, vám- és kereskedelmi szerződéses s egyéb ügyekben, s különösen az osztrák-magyar bank alakulása alkalmával Bécsbe, Angliába, Franciaországba és Németországba számos kiküldetéseit voltak, melyeket szakismeretei szélesbítésére is felhasználta. Az akadémia szintén tagjává választotta, azonkívül több külföldi kitüntetésben is részesült,

igy birtokosa a svéd Olaf lovagi, az olasz korona- és egy bajor rendnek.

Matlekovics kétségkívül egyike az újabb nemzedék legtehetségesebb tagjainak. E tehetségeihez még nagy szorgalmat is csatolt, úgy hogy a vámtárgyalások alkalmával általános felületest keltettek szakismeretei. E szakismeretek őt csaknem nélkülözhetlenné tették a kereskedelmi miniszteriumnál.

A politikai pályán még ujoneznek nevezhető, noha az Ausztriával 1876 óta folytatott kiegyezési tárgyalásokban egyik legfontosabb és a legfáradalmasabb szerep az övé volt. A képviselőházba való bejövetele sokak óhajlásával találkozott. Magyarországnak jelen válságos helyzetében szüksége van tudományos műveltségű, európaiag gondolkodó közgazdákra: s ennek föltétele szíves fogadtatást biztosítana a házban b. Kemény Gábor fiatal államtitkárjának is.

Honvédek csata-dala.

Ha szól a kürt,
S a hajnalzél a zászlót
Fényesen lobogtatja:
Értsék meg a jelszót,
Azt már ugys megadják —
Ha szól a kürt!

Tűzet fúkt!
Először szivetekben
Isteni tűz lobogjon,
S ha jönni fog az ellen,
Fegyveretek ropogjon —
Tűzet fúkt!

Villog a kard!
Villám legyen az éle:
Erős karotok bírja!
Az ellenség szívébe
Nevetek lesz heírva —
Villog a kard!

Fel a szuronyt!
A rez — arez ellen, ki hátor!
Mint forgószél viharja
Rohan az egész tábor,
S az ellent szétzavarja —
Fel a szuronyt!

Csatára fel!
Olesó az ellen vére:
Ti vagytok a honvédek!
Győzelmi ünnepélyre
Zendül még ma az ének —
Csatára fel!

Hon és király!
Ez a honvéd eszménye;
Érettök fel a harcra,
A szent jog védelmére:
S a koszorút megadja —
Hon és király!

Komócsy József.

Mivel édesgetik Bogba a legyeket.

Rajz.

Irtó **Petelei István.**

(Vége.)

Igazság szerint mind a ketten olyanok voltak az asztal mellett, mint két prédára leső ugrópók. Egymásnak szavát, tekintetét ügyelték, s mindkettőjüket egy vékony selyem fonal tartotta kötve ehhez a szobához. Vékony s elszakíthatatlan: egy gyenge leány iránt való szerelem.

A társalgás döcögösen ment.

Tele gyanuval egymás czélijai iránt: lenyeltek volna egy-egy ökolnagságu tropikus égálji "takácsot" is, annyira nem érezték az étel ízét. "Nem beszél Nináról!" — gondolta Pali. "Reggelre nem virrad az itt!" — főzte magában András ur.

Fenszóval pedig egyebet beszélgettek. "Milyen szép az est — mondta Pali. — Meg kellene jórunk a kertet bácsi."

"Harmatos kinn... Ezenkívül nem is győzöm. Ilyenkor mi ágyban vagyunk már..."

"Malom dörömböl-e az éren? annak hallszik a moraja?"

"Sajnálom, hogy ilyenkor jöttél. Saját macacságod. Bármennyire öröndtem volna neked, reggel utaznom kell. Várnak rám."

"Baj, bácsi! De maradtam én magamra a házánál máskor is."

"Pávellal maradtál?"

"Hát! Pávellal szép példány, meg a pókokkal."

"Szép példány a mennyköt."

"Hát a lécek a mézzel? Ki locsolná?"

"Aztán szivarra gyujtottak."

"Milyen fűszeres az árpad be az ablakon."

"A velejét járja az a embernek."

"Ő érte jött — gondolta András ur — tűzbe merném a kezemet tenni. A leány is egy hét óta mintha ki lenne cserélve, — dudorász, vidám; azelőtt szavát alig vettem. Levelet pedig nem kapott. Hiszen már egy csordát őrzök ennek a fizkónak a firkálásából. Ennek neveltem volna? Ennek? Ki tarthat több jogot ezen a földön hozzá nálamnál? Kit illet meg inkább?... Kit?"

"Ebben a szobában pihensz az éjjel Pali — mondta fenhagyon. — Mikor még egyszer szerencsétlenség, a vendégszobát készíttettem el részedre. Ma csak érd be ezzel! A kocsi a melyiken jöttél, a tied ugy-e? Ha nem vagy fáradt, szívesen elbeszéltem veled az időt hajnalig. Akkor együtt indulhatunk a hűvösön..."

"Nyugalom a testnek bácsi! Aztán nem venném igénybe — bármilyen kedves volna nekem, már a koráért sem."

"Korom... korom... Reményem, nem tartasz még öregnek, gyengének?"

"El akarsz tuszkolni — gondolta Pali. — A pókjaidal nem sikerült — hát erőszakolsz. Jó! Nem szőtték még meg azt a hálót, a melyikben megfogd az én aranyösszárnyu legyemet. Egy éjszakát adsz csak édes bácsi... Te lásd..."

Sétáltak egymásmellett a szobában.

Nagy, magas termete volt mindkettőnek.

András ur felt, izmos alak, piros orcával, értelmes szemekkel, kurtára vágott szürkűlő szakállal, hajjal. Pali nyulánk, karcsu siheder, selymes bajuszsal, a fiatalság zománczával képén, s mosolylyal, vidámsággal minden ízén.

A hold bevilágított a nyitott ablakon s a csillagok serege a magas égről. Egy-egy puha szárnyu moly repült be néha s keringett bolond forgásban a lámpa körül, csapkodva gyenge testét falhoz, asztalhoz. Csirke pityegett valahol s falevelek sóhajtsa hallzott be, melyekkel a szellő enyeltet.

"Bátyám! — Édes Pali megfogta Réamur utódjának a kezét, — bácsi! legyen őszintebb. Nem fogad úgy, mint máskor. Bántja valami?"

"Áldott kibékítő, indulatosdesítő van egy szép nyári estében. Annak hatása lepte meg Édes Pali."

"Bolond beszéd, édes öcsém!... A tudomány érdeke hajt, meg a becsület... hogy a mit megkezdtem, ne hagyjam abba... telepem... a pókok..."

"Tudom bácsi, meg a legyek... a mézes fazék; Réamur s Pavel... a dongók, a szunyogok... Jó, hát feküdjünk le. Reggel indulunk. Én is megyek..."

"Édes fiam... Jön idő... jönnek napok... vannak az ember életében... Reggel indulunk. Feküdj le... Anyáidg kísérlek. Rég akartam látni. Hadd öleljelek meg... Aztán a fővárosba... telepem... a pókok..."

S Édes Pali egyedül maradt.

Egyedül és fejében sok össze-vissza keringő

terv, egyik időlenebb, mint a másik. Igazán rosszul állott vidámságra épített orcáján az a sok redő. Kicsi bajuszát rágta hegyes szemfogaival s dörgölte szélét, nyílt homlokát. Észre se vette Pávelt, a rekedt szavut, ki ott matatott a tágas szobában. Szeme csak egy irányba nézett, mint a farkas póké: a porondos ut végén levő fenyők irányában. A szerelmes emberek ösztönevel érzett ott valamit, a mi kedves neki.

Pávellal azonban dörömbölt.

"Te vagy-e Pávell?"

Valami jutott a Pali eszébe. Felragyogott a szeme.

"Ide állj Pávell — kiáltotta, — ide előmbé. Mi ez a kezembem Pávell?"

Pávell szétnyitotta a száját — tulajdonképpen csak egy szabálytalan alaku repedés volt az, — és sulta:

"Piczula, mariasza."

"Hát ez itt?"

"Bánkó, mariasza."

"Szeretnéd, ha tied volna Pávell? Hát általában a pálinkát szereted-e ember, vagy a kőményes édes rozsolist?"

"Jaj, jaj, mariasza."

"Hol a kisasszony Pávell?"

"A kertben, mariasza... a palotában, hol a méhek laknak... A postára én vittem a levelet, mariasza. A kisasszony adta s a postára tettem, úgy lássam a napvilágot. Az ur a kertben van — engem ide küldött aludni."

"Te vitted a levelet Pávell? Az én levelemet?" s Édes Pali nyakába ugrott az előtte álló horgas embernek s teljesen elfelejtette, hogy hangja kellemetlen attól a catharus laringialistól, a mely győtri kölyökkora óta.

"Te vitted? S a méhesben van? s vár engem? Vár-e Pávell? Szólj hát — énekelj Pávell. Beszélj nemzedet gyöngye, ékessége Bognak, te legyeket szerző édes kép, te vitted? te hoztad?"

"Mariasza — nyögte a szorongatott — ereszsze el a torkomat... szorítja, mariasza... én vittem."

"S az ur a kertben van Pávell? Hát hiszen jól van. Szárnyakon megyünk odáig. Tudsz-e repülni Pávell? Ott sétál ugy-e? — te nagy drab faragatlan gyémánt, — őrzí ugy-e? . . . A bokrok mellett bizonyosan — s téged ide küldött?"

"Szárnyakon mariasza? . . . szárnyakon?"

"Hogy jutunk hát oda Pávell? Tudsz-e ösvényt? utat? szólj hát! Azt csak belátod, te fénylő csillag, hogy oda kell mennünk... s most, de mindjárt..."

"Nem lehet mariasza. Az ur a kertben... nem lehet..."

"Eh, egyedül megyek hát... Maradsz Pávell? Maradsz, vagy jössz?"

"Jaj nekem, jaj, mariasza... Megpróbáljuk, ha lehetne. Az ur pedig meglő... A falu felé... a sövényen. — Nem ott... erre..."

Óvatosan léptek ki a verandára.

A hold haladt az égen, az ér dorombolt, suhogó szárnyu denevér repült el fejük fölött. Kavics csikorgott lábaik alatt, s a falu házaik közül a kapuk mellől kutyák ugattak ki.

A méhes dombtetőn állott. Hársfák körülötte, előtte pedig a magas fenyők. Vörös falai messze látszóttak; ablakából gyertyavilág sugarai szűrődtek ki gyér szálakban a csendes éjbe.

Megkerülték a kertet a falun át. Alacsony sövénykerítésén Pávell átmászott, Édes Pali áugrott, mint egy üzött szarvas. A puha pázsiton álltak.

"Maradhatasz Pavel."

"Lassan, mariasza... lassan... Szent Antal, szent Antal, ne hagyj el... Hogy szalad... mariasza, szent Antal."

Édes Pali két ugrással a méhes ajtajánál volt.

A fenyők az ajtó előtt sóhajtoztak; rózsák, levendulák s szerény szürke mezű zsályák az ajtó alatt öntötték ki illatjuk kincseit; a hold az ajtót ezüstözte meg; millió szemével az ajtót bámulta virágos rét, porondos csillogó ut, — az ajtót s Édes Pali s azt a féltve dugott szöke semmi leánykát, kit Baczkó András Bog urnő-jének ismert ki.

Csak a fecskék tudnak úgy gagyogni, olyan szaporán, hízkelkedőleg, mikor valami nagy ut vagy nagy veszedelem után összelátalkoznak szerelmes édes társukkal — a hogy ez a két gyermek szólott egymáshoz.

Tulajdonképpen tán a szemükkel s arcuk mosolylyal is mondtak egymásnak valamit azonkívül, a mit az ajkuk beszélt. Ők értették igaz, csupán.

"Tudtam, hogy itt van."

"Édes... édes..."

"Vártam, hogy eljön. Hittem, hogy fölkeres."

Semmiségek! Igazán nem érdemes meghallgatni.

A szive oly ritkán szól az embernek, hogy nem esoda, ha gyakorlatlan a beszélgetésben. Mikor nagy néha mond valamit, akadozva, gyermekesen mondja, mint egy tanulatlan buba... s épen csak olyan haszontalan semmi szavakat is.

Egymás kezét fogták s nevettek.

"Soha el nem hagyok... Egy pillanatig sem édes."

"Milyen forró a kezem. Érzí?"

"Hogy megszépültél, mióta nem láttalak!"

"Negyvenkilenc kedd telt el azóta."

"Szeretlek, édes."

"Mindig magára gondoltam... Minden kedden — de mindennap is... Örökké... A bácsi nem beszélt magáról. Kihozott ide, hogy senkit se lássak, csak őt, meg Pávelt, meg a gazdasszonyt... Tudtam, hogy eljön. Éreztem..."

"Édes... édes."

A fenyők aljából a Baczkó András magas alakja bontakozott ki. — Azt a leánykát ott ő nevelte. Anyja ravatalától hozta magához. Résztől házához, s szívéhez aztán, valami megmagyarázhatatlan vonzalomból, kihámvadtnak vélt szívéhez. Hozzászoktatta magát ahhoz a gondolathoz, hogy övé lesz egyszer, örök kötelekkel, hogy őt illeti csak. Óvta, ügyeltelte, mint a hogy a fukar őzsi kincsét. Ott hagyta érte összekötéseit, a várost; — furfanggal, ravasszággal eltávolított mindenkit köréből... s az a leányka ott áll a méhes ajtajában és fogja Édes Paliinak a kezét, és mosolyog...

Megállott.

Fogai összeszorultak, és ökle is, önkénytelenül.

"Uram! — lökte ki magából — a tolvaj jár ilyenkor, és a vad. A gazemberek látogató órája ez. Melyiknek nézzem? Mit keres itt? — miben áll a joga? Hitványosságában áll? El onnan... el innen, el udvaromból, házamból..."

"Bátyám..."

"Megtiltom, hogy így nevezzen. Alávalónak tartom. Ismeri az utat, — ott megy el, a hol bejött, és mindörökre... Én se lássam meg soha, sehol, és ne emlékezzen vissza erre az órára — azon könyörögjön."

"Édes bátyám..."

"Távolozzék — s ne kényszerítsen végletekre. El onnan, el... el..."

Szeme fénylett s erős léptekkel ment öcsese felé.

Félnék, bizonytalan hang szólott az ajtóból:

"... De hát... szeretem... bácsi."

"Te mondtad azt, Nina?"

"De szeretem bácsi... édes bácsi," s valaki oda borult a Baczkó András széles mellére. Valaki átölelte gyenge karjaival az András ur nyakát s valaki bátortalanul, akadozva sugdosott a fülebe:

"... Mindig is szerettem, bácsi... meghalnék nála nélkül... Én hittam ide... én eresztettem ide. Az én hibám... Reám haragszol-e? Bántottalak-e azzal téged? vétettem vele neked?"

Más oldalról pedig két — öklre szorított — kezét fogták meg, s derekát ölelték át.

"Édes bácsi. Elszakítana-e minket egymástól? Utjába állana-e boldogságunknak? Rá vinné-e ilyen kegyetlenségre az a jó szíve, a melyikkel szeretted minket idáig... édes bácsi."

"Elsorvadnék nála nélkül... itt a szemed előtt bácsi... ne üzz el a szivedtől. Ha a te leányod vagyok én igazán, ne utálj meg édes bácsi."

"Hálátlanok vagytok — szakadt ki András urból, miközben hasztalanul igyekezett kiszabadítani fejét, kezeit, derekát az ölelésből — hálátlanok, könnyelműek, és gonoszok..."

"Bácsi — édes bácsi!"

"Soha sem lesz okod reánk panaszkodni. Együtt élünk örökre, soha el nem válnak. A hol te vagy, — ott leszünk mi is otthon. Derültté teszszük minden napodat. Engedlmes gyermekeid leszünk, szeretni fogunk s meglátod csak, milyen boldogságot teremtünk... édes bácsi... Meglátod... Engedj meg, bocsáss meg."

Két égcsínkék szem, tele kéréssel s könynyel, s mosolylyal nézett András urra. Elfördította fejét:

"Eh! Hagyjatok nekem békét..."

— — — Pávell rekeszes szava hallzott:

"Mariasza — reszelte — pitymallik. Befogott a kocsis? Lehordjam-e a paktot?"

"... Ostoba... ne hordj semmit... Fogass ki."

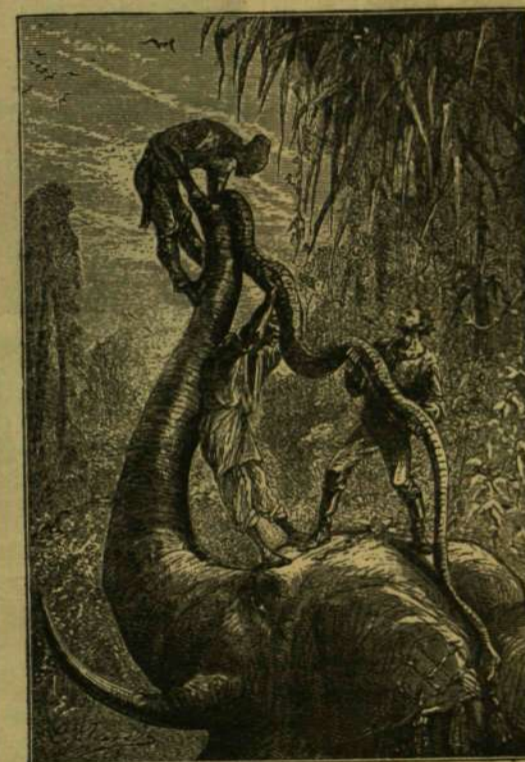
tálynak is meg volt az az elégtétele, hogy megnyenyoloz tigrisét ez éji küzdelemben egyedül szaporította.

Másnap, augusztus 27-én délután kutyáink örvendő csaholása kedves vendégeket jelentett.

Munro ezredes tért vissza, Mac Neil és Gummi kíséretében. Utjukban a hegyek közt nem érte őket semmi baj; de nem is találtak semmi nyomra a mit kerestek. Az ezredes azt a vidéket kutatta föl, a hová Nana Sáhíb menekült volt, mielőtt Bombayban utoljára megjelent. De sem Nánáról, sem testvére Balao Raoról, sem fegyvertársaikról semmit nem hallottak az egész környéken. A nábob a santpounrai szorosban megöletett, hivi szétszórtak, testvéreinek pedig azóta teljesen nyoma veszett.

A Himmalájából visszaindulásunkat az nap-hoz egy hétre, vagyis szeptember 3-kára határoztuk. Hod kapitány sebének időt kelle engedni a teljes meggyógyulásra, s elég baj volt neki, hogy nem vadászhatott az utolsó héten. A mint sebe gyógyult, erősödött is, hogy meg egy kirándulást tesz, hogy tigrisei számát az ötvénre fölvihesse. De Munro ezredes lebeszélte, hogy karját egészen biztosnak nem érezvén, ne tegye ki magát valamely veszélyes találkozásnak.

A hátralevő napokban Banks és Storr a gép helyreállításával s jó karba hozásával foglalkoztak. Elhatároztuk azt is, hogy visszautazásunk irányát megváltoztatjuk: az északnyu-

AZ ÓRIÁS KIGYÓ AZ ELEFÁNT ORMÁNYÁBAN.

gati tartományok nagyvárosait, Mirat-t, Delhi-t, Agra-t, Gwaliort stb. elkerüljük. Az 1857-ki szípoj lázadás igen gyászos nyomokat hagyott e helyen, s azokkal nem akartuk a Munro ezredes fájdalmas emlékeit feljuttítani. A tartományokon akartunk átmenni, hol a természet szépségei, melyekben a sindiai királyság bármely mással versenyez, elég élvezetet ígértek. Aczell óriásunk a felsziget legfestőbb vidékein volt minket átszállítandó.

Az esős évszak megszűntével a muszonszél is lecsillapodott; szeptember első napjai gyönyörű idővel köszöntöttek be. Fox és Gummi naponként kijártak cserkészni s konyháukat izletes szárnyas pecsenyékkel látták el. Egy párszor még a krált is meglátogattuk. Így telt el utolsó hetünk, nagyobb események nélkül, a Tarjániban. Megérkezett szeptember 2-ka, itt-ideztünk utolsó napja.

E nap reggelén Gummi a Van Guitt ur látogatását jelentette be. Kalagáni kísérte. Azt hittük csak bucsuzni jő. De csakhamar észrevettük kerülő és mesterségesen keresett szólamain, hogy valami fontosabb czélja s különösebb mondani valója is van. Banks segítette rá, hogy előljön vele, az a kérdést érintvén, sikerült-e bivalyokat kapni állatai elszállítására?

Bizony nem sikerült; s most már nem tudja mit tevő legyen! Honnan vegyen a mivel drága készletét Bombayig szállíthassa? Egy módot tudna, de azt mondani sem meri, mert kérése bizonyosan visszautasítottatná.

Biztató szavainkra, hogy csak mondja, elő-
állt aztán a kérdéssel, nem lehet-e a
gőz elefánt csodás erejét arra fölhasználni, hogy
az ő kereken járó ketrezeit is magával huzza a
két gőzházon kívül?

Az ezredes kérdőleg tekintett Banksra.
— Miért ne? mondá ez, — minden nehé-
ség nélkül; elefántunk ezt a csekély többlet terhet
jóformán meg sem érezné.
Ezzel a kérdés meg volt oldva s Van Guitt
urnak nagy kő esett le a szíveről. Alig győzte a
hálálkodást s örömben megvallotta, hogy szá-

viz hordva. A két ház készen várta, hogy elébe
fogják az aczelóriást, mely őket a králj volt
vonandó, hogy ott a vadállatok kaliczkáit is ma-
gához vegye.

Másnap, szeptember 3-kán reggel hét óra-
kor az elefánt is készen volt. Fűteni kezdtek.
De ekkor egy váratlan eset adta elő magát, mely
mindnyájunkat bámolatba ejtett.

Kaluth, mielőtt a gépben a tüzet meggyuj-
totta, arra gondolt, hogy a füstjártat is ki-
nyissa, meglátni, nincse-e valami akadály. De a
mint azt kinyitotta, rémülten ugrott vissza,

És pedig a legveszedelmesebb fajta kigyók vol-
tak, melyek, a melegétől hajtva, menekülni siettek.
De egy hatalmas óriás-kigyónak, mely
épen az elefánt ormányában fészkelte, nem volt
oly könnyű a menekülés. Fejét annak tetején
viggázva dugta ki s igyekezett feljebb csuszni e
szűk kéményben, hogy szabadulhasson. De H
kapitány vette a puskáját s egy jól irányzott lö-
véssel szelocsantotta a python agyvelejét. Az
óriási kigyó, félig künn, félig benn, élettelenül
csüngött alá.

Most Gummi az elefánt fejére mászva, föl-

AZ ANYA KESERVE.

WARTZOLDT I. után Sz. K.

Oda vagy; s anyáskád Hiába keres.	Bölcsekre lehajlok És ringatom, ah.	Virágos a kis kert, A nap mosolyog.	De nem sirok többé, Már abba hagyom...	Az égi ósvényről Intesz szeliden.
A ház oly pusztá S kis ágyad üres.	Te oda vagy örökre, Örökre oda!	Lelek hideg árnyban Hallgatva bolyog.	Mert köny-korsócskád Teli telne nagyon.	Mutatja nekem.

* Egy 6-czerminá mondá szerint a meghaltak a túlvilágon korot hordanak, melybe az érettek hulló könyeket kell meggyújtani. A Mirt a hátramaradtak igen sokat sírnak: könykorsóknak igen kell lez, alig bírják emelni. Gyöngöd intés, hogy ne sírassuk halottainkat túlságosan, mert őket terheljük vele.

mitott rá, hogy az ezredes nem fogja tőle meg-
tagadni e szívesseget.

— Szomszédoknak, — mondá az ezredes
udvariasan, — segítni kell egymáson, még a
Himmeljében is.

Rövid bucsut vettünk az udvarias szállító-
tól a holnapi visszontlátásig. Föltűnt, hogy
Kalagáni mily figyelemmel szemlélte az ezre-
dest, mintha arczáról akarná leolvasni hegyi
kirándulásából hazahozott benyomásait.

Utí készülleteink az utolsóig meg voltak
téve. A fűtőkészlet felhalmozva: a gőztartóba

mert valami husz kigyó, sajátos sziszegéssel,
ugrott ki belőle.

— Mi az, Kaluth? kérdők bámulva.
— Kigyó-eső, válaszolt ez, nem kevésbé
megdöbbenve.

Valóban az volt. E kigyók a pihenőben lévő
gép kéményét választották alvóhelyül magok-
nak. A meggyújtott tűz első lángjai ott érték őket
sajátos fészkekben; s ha Kaluthnak eszébe nem
jut kinyitni a füstjártat, mind oda sülték volna.

— Hogyan, kiálta Hod kapitány — aczél
elefántunk ormánya kigyófészkek!

kuszott annak ormányán, míg Kaluth és Storr
a vasállat lapos fején maradvá, hármuknak kö-
zös erőfeszítéssel sikerült a rengeteg hosszú
állatot egészen kibuzni rejtekekből.

Felséges állat volt, smaragdöldre játszó
kékes és sárgás pikkelyeivel; hossza öt méter,
középvastagsága emberi lábujjé. Egyik pél-
dánya India ama felséges kigyófajának, melyek
az állatsergek büszkeségei szoktak lenni.

Kár, hogy csak a bőre került a Van Guitt ur
birtokába!

(Folyt. köv.)

A gőzhintó.

Mikor Stephenson György ezelőtt ötvenöt
esztendővel az első gőzmozdonyt megteremtette,
már akkor a killingworthi kőszénbányák termé-
nyét oly kocsiokon szállították ide-oda, melyek-
nek kerekei vassineken szaladtak végig. Step-
henson előnyösnek találta, hogy az ő talál-
mánya is ilyen alapon vonja maga után a
teherrel megrakott kocsikat. Es ez idő óta a
gőzkocsi elválaszthatatlannak tekintett a vas-
úttól. Pedig ez hibás fölfogás. A mint vassine-
ken ló vagy más erő által vont kocsi is halad-
hat, ugy a gőz által mozgásban tartott jármű is
haladhat oly helyen, hol vassineken elébe rakva
nincsenek.

Ez utóbbi eset azonban nem praktikai
nehézségek nélkül való. Gőzkocsit rendszeren
csak ott használunk, hol nagyobb terhek szállí-
tására van szó, s ott maga a gőzkocsi is igen
nehéz. Ezért közönséges uton nem igen halad-
hat. Súlya romboló, szétmállasztó erővel hat a
legjobb kövezett utakra is, úgy hogy a kerekek
mély nyomokat vájnak magok alatt, s a mozgás
igen nehéz, igen lassu.

Ezért — és csakis ezért — járnak a gőz-
kocsik vassineken, de egyszersmind ezért ipar-
kodtak már egy idő óta oly gőzkocsit készíteni,
mely a közönséges jól kövezett uton is haladhas-
son, a nélkül, hogy külön sinek lerakása szűk-
sége legyen. Ily értelemben többen tettek ki-
sérleteket. Már 1838-ban bizonyos Walter
Hancock oly gőzkocsit készített, mely sinek
nélkül több mint 4 mérföldet haladt óránként,
a mely sebességnek felét is alig éri el a jó ko-
csiló. Az 1878-ki kiállítás alkalmával pedig
Schmid mérnök a nagy utat Zürichből Párisig
egy saját találmányu vízfecskendőn hagyta
hátra, melyet sinek nélkül haladó gőzkocsi von-
szolt. Sőt magában a fővárosban is voltunk
nehány év előtt hasonló próbáknak szemtanúi.

Most legújabbán egy francia mérnök
Bollé állott hasonló találmánnyal elő, ki szülő-
városa Le Mans után, Mansellenek nevezte mű-
vét. Mellékelt ábránknak veszi az olvasó ennek
rajzát.

Maga a gőzcylinder, a voltaképi mozgó
rész elül van, tehát úgy mint kocsiiban a ló.
Mellette ül a gépész, kezében egyrészt az irá-
nyító készülékkel, melylyel a gépnek tetszőleges
irányt adhat, másrészt pedig a fékmű fogantyú-
jával, melylyel azt hirtelen és bárhol megállit-
hatja. A gőzfűtő kazán, a széntartó és fűtő-
helyiség hátul van a voltaképi hintó mögött,
s a kocsi alján keresztül közlekedik a hajtó
cylinderral.

Le Mans-ban Franciaországban egy egész
gyár van jelenleg tisztán arra a czélra beren-
dezve, hogy ilyen gőzhintókat állitson elő, s a
kísérletek, melyeket gyártmányaival tettek, va-
lóban meglepőek. Hegynek fel és hegyről le, a
legmerészebb kanyarulatok között is bizvást ha-
lad e gép, egyedüli föltétel a jó ut levén. Egy
mérföldet (7 kilométer) alig 15 perc alatt hagy
hátra, s leggyorsabb haladás közben is azonnal
megállitható. Még más kocsikat is lehet utána
akasztani, s mint a próbák mutatják, 800 mázsát
minden erőltetés nélkül elhuz, mialatt óránként
28 kilométert koakszot vagy megfelelő szent
emész meg.

A le-mansi előjáráság már nagyobb terhek
szállítására nézve is tett kísérleteket. Kétsége-
len azonban, hogy e gép inkább gyorsan közle-
kedő omnibusz gyanánt használható, mely
hegyen-völgyön halad a nélkül, hogy sinekre, s

mindenféle költséges épületekre szüksége lenne,
semmint nagy terhek szállítására. Ezeknél
ugyanis megint előáll az az akadály, hogy a
kerekek mélyen lavagnak a talajba, s lehetet-
lenné teszik a haladást. Es ebben a körülmény-
ben fekszik épen annak oka, hogy ezen külön-
ben igen nevezetes találmány ninesen időszert
arra hivatva, hogy a vasuti sinek használatát
fölsőségessé tegye.

A király galicziai utjából.

(Paraszt banderium. Krakukok. Krakkó. Sz. Venczel
székesegyháza. A sirkápolnák. Szobieszki. A Wawel.)

Szegény lengyeleknek oly hosszú gyász
után volt egy örömapjuk. Az öröm és a re-
ményesség. A ki tudja, hogy szerencsétlen nem-
zetek mily könnyen remélnek, mily mohón
füznek minden kedvező kis jelenséghez hitet
egy jobb jövőben s a ki tudja, hogy mily szűk-
ségök van az ily nemzeteknek a hitre, mely
szomorú sorsuk viselésére erőt kölcsönöz ne-
kik: az meg fogja érteni azt az örömiradalt, azt
a nagyszerű ünnepet, melylyel Galiczia népe az
uralkodót a maga kebelében fogadta.

Nem csoda, ha a királyt meglepte és meg-
hatotta a fogadtatás, mely egész utját diadal-
uttá tette s hogy a tiszteletére rendezett ünne-
pélyeknek nem egy mozzanata nem csak kelle-
mesen hatott rá, de állandó emléket is hagyott
vissza nála. Mint Krakkó és Lemberg, oly őszinte
örömmel kevés város üdvözölté valaha királyát.
S a hódolati nyilatkozatokban nem tagadta
meg magát a lengyel nemzeti jelleg, sőt a leg-
kisebb részletnél is ez nyomult előtérbe min-
denütt.

Az ünnepélyességek egyik legeredetibb mo-
zzanata az volt, midőn a király a lengyel nemes-
ség színejavától kísértetve szept. 1-én kivonult
a Krakkó melletti Blonje nevű nagy térségre,
melyen egykor Kosciusko megverte az oroszok-
at. Hatszáz paraszt állt ott három banderium-
ban, erőteljes, viharezgett szép alakok, kik már
hetek óta gyakorolták magokat az ünnepélyre.
Ugy ültek betanult lovakon, mintha rájuk vol-
nának öntve. Valamennyien nemzeti öltözetet
viseltek, fehér vagy barna posztó kabátot, szí-
nes nadrágot, kucsmát stb. míg lovak sórénye
és nyaka mindenféle tarka szalagokkal, virággal,
kokárdákkal volt díszítve.

Ezerszeres «nyech zsaje!» fogadta a kísere-
tével megjelenő uralkodót. A parasztlovasság
adott jelre vágatva rohant eléje s a legjobb
dzsidáslovasság ügyességével fogta körül kocsi-
ját. Oly közel vágattak lovaikkal a koci mel-
lett, hogy alig volt közöttük félarasztnyi távolság,
s még sem esett semmi baj. Pedig a rohanó
csapat irtóztató porfelleget kavart föl, úgy hogy
el nem lehetett látni tiz lépésnyire. Husz per-
czig tartott e rohanó menet, a midőn elváltak
a lovak a királytól, hangos éljenzés közt. A ki-
rály meghatottan intett bucsut a lovasoknak.

Krakkó határában mintegy száz lovas csat-
lakozott a király kocsiához. Ezek is oly közel
nyomultak, hogy a királynak s a vele egy ko-
csiban ülő Potoczky helytartónak a kezével
kellett elhárítani a lovakat. De a király kedvet
látszott találni a jelenetben s többször beszédbe
ereszkedett a mellette lovagló krakuzokkal.

A városba érve megállott a szoron-
gás miatt. A krakuzok négyesivel sorakoztak s
csaknem fél óra hosszúig kellett várni a hosszú
kocsisornak, míg megindulhatott. A király ez
idő alatt is többször beszélgetett a lovasokkal,
kik igen megnyerték tetszését. «Tökéletes, pon-
tos katonai tartást tanusítottak az ön emberei»,
— mondá később a parasztbanderium vezető-
jének s kérdést tett, hogy hányan voltak? Mire
a parancsnok azt a nevezetes feleletet adá: «Hat-
százán, felség, de ha felséged parancsolja, lesz-
nek kétszázezeren.»

Krakkó öt városa ünnepi díszben uszott.
Éjjel lángözön borítá el, a lámpák, görög és ben-
gáli tüzek tündéri fénye; nappal a szőnyegekkel,
virág- és lombkoszorúkkal borított utcák, dia-
dalívek voltak láthatók. Régen volt az, mikor
Krakkó ehhez hasonló díszbe öltözött.

A lengyel királyok koronázó és temetkező
helye valaha, I. Zsigmond király korában 80,000
lakost számlált, az 1870-ki népszámlálás szerint
azonban már csak mintegy 50,000 lakója van.
A tömérdek bástyával, toronyval ellátott kör-
falak, sáncok, árkok eltűntek s ma sétatövek

vannak átalakítva. Előretolt erődítmények azon-
ban nevezetes táborhelylyé teszik. Terei között
legnevezetesebb a nagy körpiacz, melynek kö-
zépén a Nagy Kázmér által épített bazár áll,
emeletén tánc- és hangversenytermekkel. Ti-
zenkét fűtéztáza közt legelőnkebb a Grodzka-
ulica (várut), mely Stradom és Kazimierz kül-
városokon s az 1850-ben épült s Perencz-József
névű viselő Visztula-hídon Podgorzebe vezet.
Ezenfelül még 29 kereszt- és mellék-utája van
a városnak. Tizenkét régi kapuja közül ma csak
a Florián-kapu áll még, nevezetes emléke a régi
hadi építésznek. Azelőtt 65 temploma volt
Krakkónak, ezekből azonban ma csak 38 van
olyan állapotban, hogy isteni tiszteletet tart-
hatni benne.

Legnevezetesebb a Szent Venczel vár-
temploma a Wawel-hegyen, melyet állítólag
még Wladislaw Herman alapított 1081—1102
között s Európa legnagyobbbszerű székesegy-
házainak egyike. Legfőbb dísz e dómnak ama
16 kápolna, melyekben Lengyelország uralko-
dóinak és más nevezetes férfainak szép farag-
ványokkal ékített ravatalai vannak elhelyezve.
Kiváló figyelemre érdemes a Jagellók kápol-
nája, gömbölyű, aranyozott tetőjével, mely alatt
a sírboltban ott vannak a Jagelló-házból szá-
mazó királyok koporsói.

Egy sirkápolnában, a templom közepén,
ezüsből öntött négy angyal egy ezüst koporsót
emel, mely az 1079-ben vértanuhalált szentve-
dett Szent Szaniszló holttestét rejtí magában.
A vértanu története földomborművi faragvá-
nyokban a koporsó külsejére van kivésve.

A székesegyház bejáratánál levő kápolná-
ban Wiszniowieccky Mihály, IV. Vladiszláv,
Poniatowszky József, Kosciuszko és Szobieszki
János koporsói nyugszanak. Ezt tünteti föl
képünk.

Szobieszki, mint tudjuk, Lengyelország
legnagyobb királyainak volt egyike. Győzelmei,
melyeket a törökök és tatárok fölött oly nagy
számmal aratott, megmutatták, hogy nála bát-
rabb harezost s nagyobb hadvezért alig tüntet
föl százada. Krakkó várparancsnokának volt a
fia, de diadalai, kivált a chozini, melyben 28,000
török veszté életét, oly népszerűvé tették, hogy
honfittársai 1674-ben koronát tettek fejére. S
midőn Mohamed 300,000-nyri roppant hadával
körül fogta Bécsot, aligha elkerült Szent István
tornya a félholdat, ha Szobieszki meg nem jelen,
s 1683. szept. 12-én kemény csatában széjjel
nem szórja a roppant török hadat.

Igy lón Szobieszki megmentője annak az
Ausztriának, mely később szintén ott volt a
Szobieszki hazája fölött osztozók között. Nagy
ember volt, de boldogtalan. Midőn haldokolt:
neje és főbb emberei ott lakomáztak vigan a
halotti szoba melletti teremben. Születésének s
királylyá választásának napján 1696. jun.
17-en adta ki nagy lelkét.

Nagy érzélap csukja el a földalatti házat,
melynek bejárásánál a Srenjavit-hős nemzetseg
végső sarjadéka áll, egyik kezében levő lándzsára
támaszkodva, míg másik kezével tört fog, mintha
örkdőnk a nagyok hamvai fölött. A sírbolt hát-
terében van a fekete márványból készült egy-
szerű ravatal, rajta a koronával és királyi pál-
czával. Középen áll két aranyozott koporsó, me-
lyek IV. László és neje osztrák Cecilia hamvait
takarják. Jobbra tőlök van a Poniatowszky, balra
Kosciusko ravatala.

Ugyane templomban van elhelyezve a
gazdag történeti kincstár s régi templomi szerek
nagybecsü gyűjteménye, nagy egyházi levéltár
és könyvtár.

A középületek között legnevezetesebb Wa-
wel vára, erős falakkal körülvett, lövő résekkel
ellátott s hajdan királyi fényenül díszített épü-
let, melyet az osztrák kormány részben átalaki-
tott, s körfalakkal, pótépületekkel és bástyákkal
a várost domináló ezitadellává változtatott. Haj-
dan a lengyel királyok laka volt s a király jelen
utazása alkalmával meghallgatta a galicziaiak
kérését s visszaadta nekik a várat, hogy azt
eredeti rendeltetéséhez képest átalakíthassák.

A Tükör-tó Yozemiti völgyében.

Yozemiti! Olyan különösen hangzik ez a
fűlnék. Kevés európai hallotta hírét, s nem egy
terjedelmes földrajzot vagy földabroszt át le-
hetne kutatnunk, hogy rátaláljunk, hol fekszik
völgyek ez a Yozemiti?

